

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ЦЕНТР ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ
КАФЕДРА ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ
НАЦІОНАЛЬНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
імені М. П. ДРАГОМАНОВА

**НАВЧАЛЬНІ ПРОГРАМИ
З ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ**
ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНИЙ НАПРЯМ
(декоративно-ужитковий та образотворчі профілі)

Випуск 2

Київ - 2021

*Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
(лист від 08.04.2021 р. № 1/11-4658)*

Загальна редакція

Шкура Г.А., Биковський Т.В., канд. пед. наук, доцент

Авторський колектив

Андрійчук С.А., Василянська І.О., Вовченко О.П., Войчук Н.В., Воронов В.І., Воронова Л.В., Воронкова В.С., Головань М.Д., Гром Г.Л., Дмитрук А.М., Зубанова Н.І., Каплан Р.М., Каплаух І.О., Кікцьо І.В., Кустарова Т.М., Мельник В.П., Ніколайко Н.Ю., Полуміскова Л.В., Пренко О.І., Примак Т.С., Рідна О.М., Солоненко Н.А., Сук Л.Е., Турукіна Л.В., Фетісова О.А., Штаманетян Т.П.

Рецензенти

Кардаш Н.В., доцент кафедри позашкільної освіти Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, Народний майстер з української вишивки, член Національної спілки майстрів народного мистецтва України, канд. пед. наук, доцент;

Кузан Н.І., канд. пед. наук, доцент кафедри машинознавства та основ технологій Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, заслужений майстер України.

Навчальні програми з позашкільної освіти художньо-естетичного напрямку: вип. 2 / за ред. Биковського Т.В., Шкури Г.А. – К.: УДЦПО, 2016. – В. 2. – 267 с.

У збірнику представлено програми з художньо-естетичного напрямку позашкільної освіти декоративно-ужиткового та образотворчого профілів навчання.

Видання розраховано на педагогічних працівників позашкільних і загальноосвітніх навчальних закладів, спеціалістів, які займаються питаннями позашкільної освіти.

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ДЕКОРАТИВНО-ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

Початковий, основний та вищий рівні

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчальна програма реалізується в гуртку художньо-естетичного напряму образотворчого профілю та розрахована на дітей віком від 5 років.

Метою навчальної програми є формування компетентностей особистості у процесі опанування образотворчого мистецтва.

Основні завдання полягають у формуванні таких компетентностей:

- *пізнавальна* – ознайомлення з поняттями та знаннями, які стосуються образотворчого та декоративно-ужиткового мистецтва;
- *практична* – оволодіння навичками живопису, графіки, художнього конструювання, скульптури, декоративно-ужиткового мистецтва;
- *творча* – формування творчих здібностей: спостережливості, відчуття масштабу, кольору та пропорцій, художньо-образного сприйняття побаченого та його відображення засобами мистецтва, варіативності та асоціативності;
- *соціальна* – виховання дбайливого, шанобливого ставлення до народних традицій, національної свідомості, формування естетичного смаку.

Навчальна програма побудована концентричним способом, де процес навчання будується на повторному вивченні розділів і тем із розширенням та поглибленням змісту навчального матеріалу. Програма розрахована на такий навчальний час:

- початковий рівень – 144 год. (4 год. на тиждень);
- основний рівень – 216 год. (6 год. на тиждень);
- вищий рівень – 216 год. (6 год. на тиждень).

Програма початкового рівня не вимагає підготовки. Групи початкового рівня доцільно формувати за віковим принципом, окремо об'єднуючи дітей дошкільного, молодшого і середнього шкільного віку, що дозволяє здійснювати диференціацію завдань кожної з тем програми. На цьому етапі вихованці знайомляться з художніми матеріалами та інструментами, на елементарному рівні опановують техніками зображення, отримують початкові знання про повітряну перспективу, кольорознавство, композицію.

Програма основного рівня передбачає підготовку за програмою

початкового рівня. На цьому етапі діти поглиблюють знання про види і жанри образотворчого мистецтва, поширюють знання про техніки і матеріали, засвоюють прийоми роботи народних майстрів.

Програма вищого рівня розрахована на дітей, які оволоділи програмою основного рівня та мають бажання до поглибленого вивчення основ образотворчої грамоти. Програма передбачає поглиблення знань з академічного малюнка, живопису, композиції.

Навчальна програма становить собою цикл занять з образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва, проведення виховних заходів, спрямованих на досягнення основної мети програми.

На заняттях передбачено створення художніх творів, різних за тематикою, жанрами, видами та технікою виконання.

За цією програмою можуть проводитись заняття в групах індивідуального навчання, які організовуються відповідно до Положення про порядок організації індивідуальної та групової роботи в позашкільних навчальних закладах.

Програма є орієнтовною. Відповідно до організаційно-педагогічних умов гуртка, групи, творчого об'єднання, можуть бути внесені зміни.

Внесені зміни у навчальну програму:

Початковий рівень, перший рівень навчання

- Вступ - змін не відбулось;
- Графіка - 6 годин (12 теоретичних та 18 практичних), змінено на 26 годин (6 теоретичних та 20 практичних);
- Живопис - 56 годин (18 теоретичних та 38 практичних), змінено на 56 годин (10 теоретичних та 46 практичних);
- Скульптура - змін не відбулось;
- Декоративно прикладне мистецтво - змін не відбулось;
- Художнє конструювання - змін не відбулось;
- Екскурсії, конкурси, свята, виставки - 10 годин (10 практичних), змінено на 2 години (2 практичних);
- Підсумок - змін не відбулось
- Разом - 144 години (42 теоретичних та 102 практичних), змінено на 144 години (34 теоретичних та 110 практичних);

Початковий рівень, другий рік навчання

- Вступ - змін не відбулось;
- Графіка - 34 годин (8 теоретичних та 26 практичних), змінено на 30 годин (10 теоретичних та 20 практичних);
- Живопис - 38 годин (10 теоретичних та 28 практичних), змінено на 56 годин (10 теоретичних та 46 практичних);
- Скульптура - змін не відбулось;
- Декоративно прикладне мистецтво - 46 годин (12 теоретичних та 34 практичних), змінено на 40 годин (10 теоретичних та 30 практичних);
- Художнє конструювання - 10 годин (2 теоретичних та 8 практичних), змінено на 6 годин (2 теоретичних та 4 практичних);
- Екскурсії, конкурси, свята, виставки - 6 годин (6 практичних), змінено на 2 години (2 практичних);
- Підсумок - змін не відбулось
- Разом - 144 годин (38 теоретичних та 106 практичних), змінено на 144 години (38 теоретичних та 106 практичних).

Основний рівень, перший рік навчання

- Вступ - 3 години (3 теоретичних), змінено на 2 години (2 теоретичних);
- Графіка - 45 годин (15 теоретичних та 30 практичних), змінено на 60 годин (10 теоретичних та 50 практичних);
Живопис - 72 години (18 теоретичних та 54 практичних), змінено на 72 години (10 теоретичних та 62 практичних);
- Скульптура - 9 годин (3 теоретичних та 6 практичних), змінено на 8 годин (2 теоретичних та 30 практичних);
- Декоративно прикладне мистецтво - 57 годин (15 теоретичних та 42 практичних), змінено на 58 годин (10 теоретичних та 48 практичних);
- Художнє конструювання - 12 годин (3 теоретичних та 9 практичних), змінено на 12 годин (2 теоретичних та 10 практичних);
- Екскурсії, конкурси, свята, виставки - 15 годин (15 практичних), змінено на 2 годин (2 практичних);
- Підсумок - 3 години (3 теоретичних), змінено на 2 години (2 теоретичних);
- Разом - 216 години (60 теоретичних та 156 практичних), змінено на 216 годин (38 теоретичних та 178 практичних);

Основний рівень, другий рік навчання

- Вступ - 3 години (3 теоретичних), змінено на 2 години (2 теоретичних);
- Графіка - 36 годин (12 теоретичних та 24 практичних), змінено на 60 годин (10 теоретичних та 50 практичних);
- Живопис - 66 годин (18 теоретичних та 48 практичних), змінено на 72 години (10 теоретичних та 62 практичних);
- Скульптура - 12 годин (3 теоретичних та 9 практичних), змінено на 8 годин (2 теоретичних та 6 практичних);
- Декоративно прикладне мистецтво - 54 години (9 теоретичних та 21 практичних), змінено на 58 годин (10 теоретичних та 48 практичних);
- Художнє конструювання - 24 години (3 теоретичних та 21 практичних), змінено на 12 годин (2 теоретичних та 10 практичних);
- Екскурсії, конкурси, свята, виставки - 18 годин (18 практичних), змінено на 2 годин (2 практичних);

- Підсумок - 3 години (3 теоретичних), змінено на 2 годин (2 теоретичних);
- Разом - 216 годин (51 теоретичних та 165 практичних), змінено на 216 годин (38 теоретичних та 178 практичних);

Вищий рівень, перший рік навчання

- Вступ - 3 години (3 теоретичних), змінено на 2 години (2 теоретичних);
- Графіка - 69 годин (18 теоретичних та 51 практичних), змінено на 70 годин (10 теоретичних та 60 практичних);
Живопис - 45 годин (12 теоретичних та 33 практичних), змінено на 72 годин (10 теоретичних та 62 практичних);
- Скульптура - 9 годин (3 теоретичних та 6 практичних), змінено на 6 годин (2 теоретичних та 4 практичних);
- Декоративно прикладне мистецтво - 45 годин (15 теоретичних та 30 практичних), змінено на 54 годин (10 теоретичних та 44 практичних);
- Художнє конструювання 27 годин (3 теоретичних та 24 практичних), змінено на 8 годин (2 теоретичних та 6 практичних);
- Екскурсії, конкурси, свята, виставки - 15 годин (15 практичних), змінено на 2 години (2 практичних);
- Підсумок - 3 години (3 теоретичних), змінено на 2 години (2 теоретичних);
- Разом - 216 годин (57 теоретичних та 159 практичних), змінено на 216 годин (38 теоретичних та 178 практичних);

Вищий рівень, другий та наступні роки навчання

- Вступ - 3 годин (3 теоретичних), змінено на 2 годин (2 теоретичних);
- Графіка - 48 годин (18 теоретичних та 30 практичних), змінено на 70 годин (10 теоретичних та 60 практичних);
Живопис - 60 годин (18 теоретичних та 42 практичних), змінено на 72 години (10 теоретичних та 62 практичних);
- Скульптура 12 годин (3 теоретичних та 9 практичних), змінено на 6 годин (2 теоретичних та 6 практичних);
- Декоративно прикладне мистецтво - 72 години (21 теоретичних та 51 практичних), змінено на 54 години (10 теоретичних та 44 практичних);
- Художнє конструювання - 6 годин (3 теоретичних та 3 практичних), змінено на 8 годин (2 теоретичних та 6 практичних);

- Експерсії, конкурси, свята, виставки - 12 годин (12 практичних), змінено на 2 години (2 практичних);
- Підсумок - 3 години (3 теоретичних), змінено на 2 години (2 теоретичних);

Разом - 216 годин (69 теоретичних та 147 практичних), змінено на 216 годин (38 теоретичних та 178 практичних);

Початковий рівень, перший рік навчання
НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№	Тема	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
I	Вступ	2	-	2
II	Графіка	6	20	26
III	Живопис	10	46	56
IV	Скульптура	2	4	6
V	Декоративно-прикладне мистецтво	10	34	44
VI	Художнє конструювання	2	4	6
VII	Екскурсії, конкурси, свята, виставки	-	2	2
VIII	Підсумок	2	-	2
Разом		34	110	144

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

I. Вступ (2год.)

1. *Теоретична частина.* Ознайомлення з планом роботи гуртка на навчальний рік, правилами поведінки в колективі. Правила техніки безпеки на заняттях (2 год.)

II. Графіка (26 год.)

2. *Теоретична частина.* Графіка як вид образотворчого мистецтва. Графічні засоби виразності (лінія, штрих, пляма, світлотінь, перспектива, тон). Графічні можливості матеріалів (2 год.)
3. *Практична частина.* Малюнок графічними матеріалами. Вправи на відображення характерних виразних можливостей ліній. Флора та фауна (2 год.)

4. *Практична частина.* Графічні засоби виразності: лінія та пляма (силует) (2 год.)
5. *Практична частина.* Графічні засоби виразності: лінія, штрих та пляма (2 год.)
6. *Практична частина.* Малюнок графічними матеріалами. Начерки з натури дерев, пейзажних мотивів (осінь, весна) (2 год.)
7. *Практична частина.* Малюнок графічними матеріалами. Начерки з натури дерев, пейзажних мотивів (осінь, весна) (2 год.)
8. *Практична частина.* Малюнок графічними матеріалами. Український сувенір (2 год.)
9. *Теоретична частина.* Особливості роботи з натури. Основні геометричні форми. Перспектива скорочення квадрата та кола (2 год.)
10. *Практична частина.* Малюнок графічними матеріалами. Натюрморт (2 год.)
11. *Практична частина.* Малюнок графічними матеріалами. Натюрморт (2 год.)
12. *Теоретична частина.* Світлотінь (початкові знання). Послідовність виконання ескізу і малюнка (2 год.)
13. *Практична частина.* Малюнок графічними матеріалами. Начерки з натури (2 год.)
14. *Практична частина.* Малюнок графічними матеріалами. Начерки з натури (2 год.)

III. Живопис (56 год.)

15. *Теоретична частина.* Асоціативне сприйняття кольору. Сприйняття багатства кольору. Відтінки. Кольорознавство. Холодні і теплі кольори (2 год.)
16. *Практична частина.* Казковий світ. Холодні і теплі кольори (2 год.)
17. *Практична частина.* Відтінки. Асоціативне сприйняття кольору. Настрій в мистецтві (2 год.)
18. *Теоретична частина.* Живопис як вид образотворчого мистецтва. Послідовність виконання ескізу і малюнка. Заповнення площини аркушу (2 год.)
19. *Практична частина.* Живопис. Замальовки неба (2 год.)
20. *Практична частина.* Живопис. Замальовки дерев (2 год.)
21. *Практична частина.* Живопис. Замальовки трав та квітів (2 год.)
22. *Практична частина.* Зимова композиція квітів (2 год.)

23. *Практична частина.* Зимова композиція (2 год.)
24. *Теоретична частина.* Пейзаж як жанр образотворчого мистецтва. Повітряна перспектива (2 год.)
25. *Практична частина.* Етюди пейзажних мотивів (2 год.)
26. *Практична частина.* Пейзаж за уявою (2 год.)
27. *Практична частина.* Живопис. Архітектура (2 год.)
28. *Практична частина.* Пейзаж за уявою. Космос (2 год.)
29. *Практична частина.* Пейзаж за уявою. Космос (2 год.)
30. *Теоретична частина.* Натюрморт як жанр образотворчого мистецтва. Виразальні можливості образотворчих засобів живопису. Живописні техніки (2 год.)
31. *Практична частина.* Натюрморт у теплій гамі (2 год.)
32. *Практична частина.* Натюрморт у теплій гамі (2 год.)
33. *Практична частина.* Натюрморт у холодній гамі (2 год.)
34. *Практична частина.* Натюрморт у холодній гамі (2 год.)
35. *Практична частина.* Натюрморт за уявою (2 год.)
36. *Теоретична частина.* Пропорції обличчя людини (2 год.)
37. *Практична частина.* Портрет (2 год.)
38. *Практична частина.* Портрети героїв казки (2 год.)
39. *Практична частина.* Професії людини (2 год.)
40. *Практична частина.* Професії людини (2 год.)
41. *Практична частина.* Сюжетні композиції різної тематики (2 год.)
42. *Практична частина.* Сюжетні композиції різної тематики (2 год.)

IV. Скульптура (6 год.)

43. *Теоретична частина.* Скульптура як вид образотворчого мистецтва. Аналіз об'єму та форми. Близькість натури до простої геометричної форми. Виразальні можливості пластичних матеріалів. Техніка ліплення пластиліном (2 год.)
44. *Практична частина.* Ліплення об'ємної скульптури (2 год.)
45. *Практична частина.* Ліплення рельєфу (2 год.)

V. Декоративно-прикладне мистецтво (44 год.)

46. *Теоретична частина.* Декоративно-прикладне мистецтво як вид образотворчого мистецтва (2 год.)
47. *Практична частина.* Декоративна композиція (2 год.)
48. *Практична частина.* Декоративна композиція (2 год.)

49. *Практична частина.* Декоративна композиція (2 год.)
50. *Практична частина.* Декоративний розпис (2 год.)
51. *Практична частина.* Декоративний натюрморт (2 год.)
52. *Практична частина.* Декоративний пейзаж (2 год.)
53. *Теоретична частина.* Види декорування тканини. Батик – традиційна техніка розпису тканини. Матеріали, інструменти та техніка виконання.
54. *Практична частина.* Розпис тканини (2 год.)
55. *Практична частина.* Розпис тканини (2 год.)
56. *Практична частина.* Розпис тканини (2 год.)
57. *Теоретична частина.* Розпис на склі. Матеріали, інструменти та техніка виконання (2 год.)
58. *Практична частина.* Розпис на склі (імітація вітражу) (2 год.)
59. *Практична частина.* Розпис на склі. Монотипія (2 год.)
60. *Теоретична частина.* Витинанка – традиційний вид народного мистецтва. Історія і сучасність. Класифікація. Засоби виконання (2 год.)
61. *Практична частина.* Вирізання сніжинки (2 год.)
62. *Практична частина.* Витинанка (2 год.)
63. *Практична частина.* Витинанка (2 год.)
64. *Теоретична частина.* Колаж. Матеріали та техніка виконання (2 год.)
65. *Практична частина.* Колаж. Панно-колаж на вільну тему (2 год.)
66. *Практична частина.* Панно на вільну тему (2 год.)
67. *Практична частина.* Панно на вільну тему (2 год.)

VI. Художнє конструювання (6 год.)

68. *Теоретична частина.* Техніка орігамі, традиції складання із паперу. Базові форми (2 год.)
69. *Практична частина.* Іграшки-сувеніри (2 год.)
70. *Практична частина.* Листівка (2 год.)

VII. Екскурсії, конкурси, свята, виставки (2 год.)

71. *Практична частина.* Відвідування екскурсій. Участь у виставках, конкурсах і фестивалях різних рівнів (2 год.)

VIII. Підсумок (2 год.)

72. *Теоретична частина.* Підведення підсумків (2 год.)

**Початковий рівень, другий рік навчання
НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН**

№	Тема	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
I	Вступ	2	-	2
II	Графіка	10	20	30
III	Живопис	10	46	56
IV	Скульптура	2	4	6
V	Декоративно-прикладне мистецтво	10	30	40
VI	Художнє конструювання	2	4	6
VII	Екскурсії, конкурси, свята, виставки	-	2	2
VIII	Підсумок	2	-	2
Разом		38	106	144

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

I. Вступ (2год.)

1. *Теоретична частина.* Ознайомлення з планом роботи гуртка на навчальний рік. Організаційні питання. Правила поведінки в колективі. Інструменти та матеріали. Правила техніки безпеки на заняттях (2 год.)

II. Графіка (30 год.)

2. *Теоретична частина.* Конструкція і різноманітність форм у природі. Повітряна перспектива графічними засобами. Виразальні можливості графічних засобів (лінія, штрих, пляма та їх сполучення) (2 год.)
3. *Практична частина.* Начерки дерев, квітів, трав, листя (2 год.)
4. *Практична частина.* Композиція з флористичними мотивами з використанням різних фактур і текстур (2 год.)

5. *Практична частина.* Пейзажні мотиви з елементами водного простору (2 год.)
6. *Теоретична частина.* Взаємозв'язок основної форми і частини. Цілісність форм. Закони композиції, організація площини (2 год.)
7. *Практична частина.* Начерки дерев, квітів, трав, листя (2 год.)
8. *Практична частина.* Пейзажні мотиви (2 год.)
9. *Теоретична частина.* Світлотінь. Об'єм простих геометричних форм. Лінійна перспектива (елементарні знання). Перспективні скорочення квадрата і кола в різних положеннях. Гризайль (2 год.)
10. *Практична частина.* Натюрморт з предметів побуту в техніці «гризайль»(2 год.)
11. *Практична частина.* Натюрморт (2 год.)
12. *Теоретична частина.* Плакат як вид художньо-прикладної графіки. Виразальні можливості плями. Силует. Тоновий контраст. Статика, динаміка. Графографія. Пластика ліній (2 год.)
13. *Практична частина.* Сюжетна композиція (2 год.)
14. *Практична частина.* Плакат (2 год.)
15. *Теоретична частина.* Вікові особливості та пропорції обличчя та фігури людини (2 год.)
16. *Практична частина.* Начерки з людей різного віку (2 год.)

III. Живопис (56 год.)

17. *Теоретична частина.* Оптичне і механічне змішування фарб. Складний колір. Відтінки за допомогою 3-4 кольорів. Створення тілесних кольорів (2 год.)
18. *Практична частина.* Сюжетна композиція на тему відпочинку (2 год.)
19. *Практична частина.* Сюжетна композиція (2 год.)
20. *Практична частина.* Замальовки гілок, листя, трав і квітів, дерев різних порід (2 год.)
21. *Практична частина.* Портрет казкового героя (2 год.)
22. *Практична частина.* Груповий портрет людей різного віку (2 год.)
23. *Теоретична частина.* Кольористий настрій. Емоційний вплив кольору. Гама кольорів (2 год.)
24. *Практична частина.* Плакат (2 год.)
25. *Практична частина.* Плакат (2 год.)
26. *Практична частина.* Космосмічний простір (2 год.)
27. *Практична частина.* Фантастичний світ (2 год.)

28. *Практична частина.* Фантастична істота (2 год.)
29. *Теоретична частина.* Плановість за допомогою кольору. Повітряна перспектива. Нюанси кольору (2 год.)
30. *Практична частина.* Натюрморт (2 год.)
31. *Практична частина.* Натюрморт (2 год.)
32. *Практична частина.* Натюрморт з натури (2 год.)
33. *Практична частина.* Натюрморт з натури (2 год.)
34. *Практична частина.* Пейзажні мотиви з елементами водного простору (2 год.)
35. *Теоретична частина.* Кольорове різноманіття зелених дерев і трав. Особливості зображення водного простору (2 год.)
36. *Практична частина.* Пейзажні мотиви з елементами водного простору (2 год.)
37. *Практична частина.* Пейзажні мотиви (2 год.)
38. *Практична частина.* Архітектура (2 год.)
39. *Практична частина.* Кольорове різноманіття дерев і трав (2 год.)
40. *Практична частина.* Кольорове різноманіття дерев і трав (2 год.)
41. *Теоретична частина.* Виявлення композиційного центру за допомогою плями (силуету). Нюанси кольору, тону і форми (2 год.)
42. *Практична частина.* Українські мотиви. Сюжетна композиція (2 год.)
43. *Практична частина.* Сюжетна композиція (2 год.)
44. *Практична частина.* Сюжетна композиція (2 год.)

IV. Скульптура (6 год.)

45. *Теоретична частина.* Аналіз комбінованої форми. Каркасне ліплення. Метод наліплювання. Пластичні можливості глини і пластиліну.(2 год.)
46. *Практична частина.* Скульптура (2 год.)
47. *Практична частина.* Рельєф (2 год.)

V. Декоративно-прикладне мистецтво (40 год.)

48. *Теоретична частина.* Вільний розпис тканини. Історія і традиції техніки. Матеріали і техніки виконання (2 год.)
49. *Практична частина.* Розпис хустинки (2 год.)
50. *Практична частина.* Розпис тканини (2 год.)
51. *Практична частина.* Розпис тканини (2 год.)
52. *Теоретична частина.* Особливості роботи на об'ємі. Технологія роботи глітером і контуром (2 год.)

53. *Практична частина.* Декоративний розпис глітером та контуром (2 год.)
54. *Теоретична частина.* Мозаїка. Історія. Особливості техніки. Матеріали і техніка виконання (2 год.)
55. *Практична частина.* Композиція у техніці «мозаїка» (матеріал за вибором) (2 год.)
56. *Практична частина.* Композиція у техніці «мозаїка» (матеріал за вибором) (2 год.)
57. *Практична частина.* Композиція у техніці «мозаїка» (матеріал за вибором) (2 год.)
58. *Теоретична частина.* Витинанка. Контрасти форми, маси, кольору. Стилізація. Аплікаційна витинанка. (2 год.)
59. *Практична частина.* Симетрична витинанка за традиційними мотивами (2 год.)
60. *Практична частина.* Витинанка (2 год.)
61. *Практична частина.* Аплікація (2 год.)
62. *Практична частина.* Аплікація (2 год.)
63. *Теоретична частина.* Флористика. Особливості матеріалу. Послідовність виконання роботи. Матеріали та інструменти (2 год.)
64. *Практична частина.* Флористика. Композиція (2 год.)
65. *Практична частина.* Сюжетна композиція на казкову тему (2 год.)
66. *Практична частина.* Декоративний розпис (2 год.)
67. *Практична частина.* Декоративний розпис (2 год.)

VI. Художнє конструювання (6 год.)

68. *Теоретична частина.* Базові форми орігамі. Техніка складання. Особливості об'ємної пластики з картону (2 год.)
69. *Практична частина.* Об'ємно-просторова композиція з елементів, складених з паперу (2 год.)
70. *Практична частина.* Об'ємно-просторова композиція з елементів, складених з паперу (2 год.)

VII. Екскурсії, конкурси, свята, виставки (2 год.)

71. *Практична частина.* Відвідування екскурсій. Участь у виставках, конкурсах і фестивалях різних рівнів (2 год.)

VIII. Підсумок (2 год.)

72. *Теоретична частина.* Підведення підсумків (2 год.)

Основний рівень, перший рік навчання
НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№	Тема	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
I	Вступ	2	-	2
II	Графіка	10	50	60
III	Живопис	10	62	72
IV	Скульптура	2	6	8
V	Декоративно-прикладне мистецтво	10	48	58
VI	Художнє конструювання	2	10	12
VII	Екскурсії, конкурси, свята, виставки	-	2	2
VIII	Підсумок	2	-	2
Разом		38	178	216

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

I. Вступ (2год.)

1. *Теоретична частина.* Ознайомлення з планом роботи гуртка на навчальний рік. Організаційні питання. Правила поведінки в колективі. Інструменти та матеріали. Правила техніки безпеки на заняттях (2 год.)

II. Графіка (60 год.)

2. *Теоретична частина.* Конструкція і різноманітність форм. Особливості денного освітлення різної інтенсивності (сонячно, похмуро) (2 год.)
3. *Практична частина.* Начерки дерев, квітів, трав, листя (2 год.)
4. *Практична частина.* Начерки дерев, квітів, трав, листя (2 год.)
5. *Практична частина.* Пейзаж (2 год.)
6. *Практична частина.* Моє місто (2 год.)

7. *Практична частина.* Натюрморт (2 год.)
8. *Практична частина.* Фантастичний пейзаж (2 год.)
9. *Теоретична частина.* Основні пропорції та особливості будови фігури людини (2 год.)
10. *Практична частина.* Портрет (2 год.)
11. *Практична частина.* Начерки людини (2 год.)
12. *Практична частина.* Начерки з натури людини в русі (2 год.)
13. *Практична частина.* Начерки з натури людини, працюючої по господарству (пропорція, будова) (2 год.)
14. *Практична частина.* Портрет (2 год.)
15. *Теоретична частина.* Виразальні можливості плям. Тоновий контраст. Штрих, види штрихів. Виразні можливості штриха (2 год.)
16. *Практична частина.* Начерки дерев, квітів, трав, листя (2 год.)
17. *Практична частина.* Анімалістичний жанр (2 год.)
18. *Практична частина.* Силует (2 год.)
19. *Практична частина.* Архітектура (2 год.)
20. *Практична частина.* Фантастична істота (2 год.)
21. *Практична частина.* Фантастичний світ (2 год.)
22. *Теоретична частина.* Поняття про гравюру. Види друку. Гравюра на картоні (2 год.)
23. *Практична частина.* Силует (2 год.)
24. *Практична частина.* Натюрморт (2 год.)
25. *Практична частина.* Начерки дерев, квітів, трав, листя (2 год.)
26. *Теоретична частина.* Лінійна перспектива. Конструктивна побудова предметів округлої форми. Вибір точки зору (2 год.)
27. *Практична частина.* Натюрморт (2 год.)
28. *Практична частина.* Натюрморт (2 год.)
29. *Практична частина.* Натюрморт (2 год.)
30. *Практична частина.* Тематичний натюрморт у інтер'єрі (2 год.)
31. *Практична частина.* Інтер'єр (2 год.)

III. Живопис (72 год.)

32. *Теоретична частина.* Кольорознавство. Спектральне коло (2 год.)
33. *Практична частина.* Виготовлення наочних посібників з кольорознавства (2 год.)
34. *Практична частина.* Теплі кольори (2 год.)
35. *Практична частина.* Холодні кольори (2 год.)

36. *Практична частина.* Контраст (2 год.)
37. *Практична частина.* Нюанс (2 год.)
38. *Теоретична частина.* Об'єм за допомогою кольору (2 год.)
39. *Практична частина.* Форма та колір об'єктів природи (2 год.)
40. *Практична частина.* Нюанси зеленого кольору (2 год.)
41. *Практична частина.* Замальовки дерев різних порід (2 год.)
42. *Практична частина.* Замальовки трав, квітів, листя (2 год.)
43. *Практична частина.* Особливості передачі водного простору в різних станах (2 год.)
44. *Практична частина.* Етюди пейзажів з водним простором у різних станах освітлення з відображенням предметів (2 год.)
45. *Теоретична частина.* Світлотінь і колір. Тепла та холодна гама кольорів (2 год.)
46. *Практична частина.* Особливості добового освітлення (колір, тон) (2 год.)
47. *Практична частина.* Плановість і колір (2 год.)
48. *Практична частина.* Штучне та денне освітлення (2 год.)
49. *Практична частина.* Тепло чи холодність одного кольору (залежність від оточення) (2 год.)
50. *Практична частина.* Сюжетна композиція в теплій гамі (2 год.)
51. *Практична частина.* Сюжетна композиція в холодній гамі (2 год.)
52. *Теоретична частина.* Етнічні відмінності традиційного українського житла різних регіонів (2 год.)
53. *Практична частина.* Сюжетна композиція на тему традиційного українського побуту (2 год.)
54. *Практична частина.* Пропорції обличчя людини. Портрет (2 год.)
55. *Практична частина.* Портрет (2 год.)
56. *Практична частина.* Автопортрет (2 год.)
57. *Практична частина.* Сюжетна композиція в теплій гамі (2 год.)
58. *Практична частина.* Сюжетна композиція в холодній гамі (2 год.)
59. *Теоретична частина.* Контрасти і нюанси кольору (2 год.)
60. *Практична частина.* Виділення композиційного центру розміром та ізоляцією (2 год.)
61. *Практична частина.* Сюжетна композиція на вільну тему (2 год.)
62. *Практична частина.* Сюжетна композиція на вільну тему (2 год.)
63. *Практична частина.* Пейзаж (2 год.)
64. *Практична частина.* Динаміка кольору (2 год.)

65. *Практична частина.* Натюрморт з овочів та предметів побуту (2 год.)

66. *Практична частина.* Натюрморт (2 год.)

67. *Практична частина.* Натюрморт (2 год.)

IV. Скульптура (8 год.)

68. *Теоретична частина.* Виразні можливості матеріалу (гіпс, пластилін, папір), особливості технології роботи (2 год.)

69. *Практична частина.* Скульптура (2 год.)

70. *Практична частина.* Рельєф (2 год.)

71. *Практична частина.* Форма, фактура і текстура в пластичному прояві (2 год.)

V. Декоративно-прикладне мистецтво (58 год.)

72. *Теоретична частина.* Розпис тканини. Гарячий батик. Кракелюр (2 год.)

73. *Практична частина.* Розпис хустки (2 год.)

74. *Практична частина.* Розпис тканини (2 год.)

75. *Практична частина.* Розпис тканини (2 год.)

76. *Теоретична частина.* Історія карнавальних масок. Техніка «пап'є-маше» (2 год.)

77. *Практична частина.* Виготовлення та оздоблення карнавальної маски (2 год.)

78. *Практична частина.* Техніка «пап'є-маше» (2 год.)

79. *Практична частина.* Техніка «пап'є-маше» (2 год.)

80. *Теоретична частина.* Декоративний український розпис (2 год.)

81. *Практична частина.* Різноманітність декоративних розписів. Вправи з техніки розпису (2 год.)

82. *Практична частина.* Декоративна композиція (2 год.)

83. *Практична частина.* Декоративна композиція (2 год.)

84. *Практична частина.* Українські традиції. Розпис (2 год.)

85. *Практична частина.* Українські традиції. Розпис (2 год.)

86. *Практична частина.* Розписи народів та культур (2 год.)

87. *Практична частина.* Розписи народів та культур (2 год.)

88. *Теоретична частина.* Петриківський розпис. Елементи. Композиція. Кольоровий ряд (2 год.)

89. *Практична частина.* Петриківський розпис. Композиційні особливості. Ритм (2 год.)

90. *Практична частина.* Петриківський розпис. Розпис площини (2 год.)

91. *Теоретична частина.* Паперова аплікація. Різновиди (2 год.)
92. *Практична частина.* Витинанка. Збірна композиція з витинанок різних видів (2 год.)
93. *Практична частина.* Витинанка. Особливості компоновки (2 год.)
94. *Практична частина.* Витинанка. Контраст ритмів (2 год.)
95. *Практична частина.* Витинанка. Контраст-нюанс кольору (2 год.)
96. *Практична частина.* Аплікація. Декоративна композиція (2 год.)
97. *Практична частина.* Аплікація (2 год.)
98. *Практична частина.* Обривна аплікація (2 год.)
99. *Практична частина.* Колаж (2 год.)
100. *Практична частина.* Колаж (2 год.)

VI. Художнє конструювання (12 год.)

101. *Теоретична частина.* Модульне орігамі. Прийоми складання об'ємних модулів (2 год.)
102. *Практична частина.* Модульне орігамі. Прийоми складання об'ємних модулів (2 год.)
103. *Практична частина.* Виготовлення кусудами за вибором (2 год.)
104. *Практична частина.* Виготовлення кусудами за вибором (2 год.)
105. *Практична частина.* Виготовлення кусудами за вибором (2 год.)
106. *Практична частина.* Виготовлення кусудами за вибором (2 год.)

VII. Екскурсії, конкурси, свята, виставки (2 год.)

107. *Практична частина.* Участь у виставках, конкурсах і фестивалях різних рівнів (2 год.)

VIII. Підсумок (2 год.)

108. *Теоретична частина.* Підведення підсумків (2 год.)

Основний рівень, другий рік навчання
НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№	Тема	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
I	Вступ	2	-	2
II	Графіка	10	50	60
III	Живопис	10	62	72
IV	Скульптура	2	6	8
V	Декоративно-прикладне мистецтво	10	48	58
VI	Художнє конструювання	2	10	12
VII	Екскурсії, конкурси, свята, виставки	-	2	2
VIII	Підсумок	2	-	2
Разом		38	178	216

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

I. Вступ (2 год.)

1. *Теоретична частина.* Ознайомлення з планом роботи гуртка на навчальний рік. Організаційні питання. Правила поведінки в колективі. Інструменти та матеріали. Правила техніки безпеки на заняттях (2 год.)

II. Графіка (60 год.)

2. *Теоретична частина.* Цілісність форми. Залежність конструкції і руху в об'єктах тваринного світу (2 год.)
3. *Практична частина.* Начерки з натури звірів з конструктивною будовою (2 год.)
4. *Практична частина.* Начерки з натури птахів з конструктивною будовою (2 год.)

5. *Практична частина.* Начерки з натури жителів води (2 год.)
6. *Практична частина.* Фантастична тварина (2 год.)
7. *Теоретична частина.* Лінії та повітряна перспектива при малюванні пейзажів (2 год.)
8. *Практична частина.* Замальовки пейзажів з деревами (2 год.)
9. *Практична частина.* Замальовки пейзажів (2 год.)
10. *Практична частина.* Тональне розмаїття об'єктів природи (2 год.)
11. *Практична частина.* Начерки з натури листя, квітів, трав, дерев з виявленням форм і конструкції (2 год.)
12. *Практична частина.* Начерки з натури листя, квітів, трав, дерев з виявленням форм і конструкції (2 год.)
13. *Теоретична частина.* Плакат як вид прикладної графіки (2 год.)
14. *Практична частина.* Плакат (2 год.)
15. *Практична частина.* Плакат (2 год.)
16. *Практична частина.* Плакат (2 год.)
17. *Практична частина.* Плакат на вільну тему (2 год.)
18. *Практична частина.* Плакат на вільну тему (2 год.)
19. *Теоретична частина.* Особливості використання шрифту в плакаті. Високий друк. Ліногравюра (2 год.)
20. *Практична частина.* Шрифтовий плакат (2 год.)
21. *Практична частина.* Шрифтовий плакат (2 год.)
22. *Практична частина.* Виразність поєднання фактури і рівних поверхонь (2 год.)
23. *Практична частина.* Виразність поєднання фактури і рівних поверхонь (2 год.)
24. *Теоретична частина.* Виразальні можливості різноманітних ракурсів голови людини (2 год.)
25. *Практична частина.* Портрет (2 год.)
26. *Практична частина.* Портрет (2 год.)
27. *Практична частина.* Портрет (2 год.)
28. *Практична частина.* Пропорції та конструктивні особливості фігури людини (2 год.)
29. *Практична частина.* Ескізи голови та постаті людини в різних положеннях (2 год.)
30. *Практична частина.* Ескізи голови та постаті людини в різних положеннях (2 год.)

31. *Практична частина.* Ескізи голови та постаті людини в різних положеннях (2 год.)

III. Живопис (72 год.)

32. *Теоретична частина.* Виразальний зміст кольору (2 год.)

33. *Практична частина.* Зелена гама кольорів (різноманіття зелені) (2 год.)

34. *Практична частина.* Замальовки листя, гілок, дерев (2 год.)

35. *Практична частина.* Етюди пейзажів з деревами (2 год.)

36. *Практична частина.* Кольорове розмаїття окрасі у тварин (2 год.)

37. *Практична частина.* Замальовки птахів та звірів (2 год.)

38. *Практична частина.* Замальовки птахів та звірів (2 год.)

39. *Теоретична частина.* Тональне рішення кольорового зображення (2 год.)

40. *Практична частина.* Замальовки флори та фауни (2 год.)

41. *Практична частина.* Ахроматичні кольори (2 год.)

42. *Практична частина.* Особливості передачі настрою різних станів погоди (2 год.)

43. *Практична частина.* Особливості передачі настрою різних станів погоди (2 год.)

44. *Практична частина.* Гризайль (2 год.)

45. *Практична частина.* Натюрморт в інтер'єрі (гризайль) (2 год.)

46. *Теоретична частина.* Виділення композиційного центру кольором (2 год.)

47. *Практична частина.* Виразальний зміст кольору (2 год.)

48. *Практична частина.* Рішення світлотіні за допомогою кольору (2 год.)

49. *Практична частина.* Натюрморт з предметами побуту (2 год.)

50. *Практична частина.* Натюрморт з предметами побуту (2 год.)

51. *Практична частина.* Пейзажі з різним станом погоди (2 год.)

52. *Практична частина.* Тематична композиція про річний цикл природи (2 год.)

53. *Теоретична частина.* Передача контрасту холодними і теплими кольорами (2 год.)

54. *Практична частина.* Колірна гармонія кожної пори року (2 год.)

55. *Практична частина.* Колірна гармонія кожної пори року (2 год.)

56. *Практична частина.* Особливості передачі штучного і денного освітлення (2 год.)

57. *Практична частина.* Особливості передачі штучного і денного освітлення (2 год.)

58. *Практична частина.* Емоційність кольору (2 год.)

59. *Практична частина.* Емоційність кольору (2 год.)
60. *Теоретична частина.* Особливості передачі кольору шкіри людини (2 год.)
61. *Практична частина.* Портрет (2 год.)
62. *Практична частина.* Портрет (2 год.)
63. *Практична частина.* Постать людини (2 год.)
64. *Практична частина.* Постать людини (2 год.)
65. *Практична частина.* Портрет в історичному костюмі (2 год.)
66. *Практична частина.* Використання знань, умінь та навичок, набутих протягом навчання (2 год.)
67. *Практична частина.* Використання знань, умінь та навичок, набутих протягом навчання (2 год.)

IV. Скульптура (8 год.)

68. *Теоретична частина.* Різновиди скульптури. Рельєф (2 год.)
69. *Практична частина.* Передача конструкції, рухів, фактури тварин (2 год.)
70. *Практична частина.* Пропорції, анатомія, конструктивні особливості фігури людини (2 год.)
71. *Практична частина.* Багатофігурна сюжетна композиція у вигляді рельєфу за темою літературних творів (2 год.)

V. Декоративно-прикладне мистецтво (58 год.)

72. *Теоретична частина.* Різноманітність фактур матеріалів та їх сумісність (2 год.)
73. *Практична частина.* Технологія виконання колажу різноманітних матеріалів (2 год.)
74. *Практична частина.* Декоративна композиція в техніці «колаж» (2 год.)
75. *Практична частина.* Колаж за власною фантазією (2 год.)
76. *Практична частина.* Колаж за власною фантазією (2 год.)
77. *Теоретична частина.* Стилізація природних елементів (2 год.)
78. *Практична частина.* Стилізація (2 год.)
79. *Практична частина.* Декоративна композиція (2 год.)
80. *Практична частина.* Силует (2 год.)
81. *Практична частина.* Регулярний і нерегулярний ритм. Елементи ритму (2 год.)
82. *Практична частина.* Стилізація природних елементів (2 год.)

83. *Теоретична частина.* Матеріали та технологія виконання друку на тканині (2 год.)
84. *Практична частина.* Тканна торбинка в техніці «набивка» (2 год.)
85. *Практична частина.* Виконання друку на тканині (2 год.)
86. *Практична частина.* Виконання розпису на тканині (2 год.)
87. *Теоретична частина.* Декоративний розпис (2 год.)
88. *Практична частина.* Силует. Декоративний розпис (2 год.)
89. *Практична частина.* Емоційні можливості кольору. Декоративний розпис (2 год.)
90. *Практична частина.* Декоративний розпис, різновиди (2 год.)
91. *Практична частина.* Особливості композиційного устрою (2 год.)
92. *Практична частина.* Декоративний петриківський розпис. Особливості малюнку (2 год.)
93. *Практична частина.* Декоративний петриківський розпис. Особливості малюнку (2 год.)
94. *Практична частина.* Розпис дошки із забарвленим фоном (2 год.)
95. *Теоретична частина.* Витинанка (2 год.)
96. *Практична частина.* Силует (2 год.)
97. *Практична частина.* Технологія виконання симетричної сюжетної витинанки (2 год.)
98. *Практична частина.* Симетрична сюжетна витинанка за темою народного фольклору (2 год.)
99. *Практична частина.* Силует. Емоційні можливості кольору (2 год.)
100. *Практична частина.* Аплікація з паперу на довільну тему (2 год.)

VI. Художнє конструювання (12 год.)

101. *Теоретична частина.* Асиметричні модульні конструкції в техніці «орігамі». Прийоми складання і монтажу виробу (2 год.)
102. *Практична частина.* Орігамі (2 год.)
103. *Практична частина.* Конструкція з модулів (2 год.)
104. *Практична частина.* Художнє конструювання з матеріалів вторинної сировини (2 год.)
105. *Практична частина.* Художнє конструювання з матеріалів вторинної сировини (2 год.)
106. *Практична частина.* Виготовлення кусудами за вибором (2 год.)

VII. Екскурсії, конкурси, свята, виставки (2 год.)

107. *Практична частина.* Участь у виставках, конкурсах і фестивалях різних рівнів (2 год.)

VIII. Підсумок (2 год.)

108. *Теоретична частина.* Підведення підсумків (2 год.)

**Вищий рівень, перший рік навчання
НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН**

№	Тема	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
I	Вступ	2	-	2
II	Графіка	10	60	70
III	Живопис	10	62	72
IV	Скульптура	2	4	6
V	Декоративно-прикладне мистецтво	10	44	54
VI	Художнє конструювання	2	6	8
VII	Екскурсії, конкурси, свята, виставки	-	2	2
VIII	Підсумок	2	-	2
Разом		38	178	216

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

I. Вступ (2 год.)

1. *Теоретична частина.* Ознайомлення з планом роботи гуртка на навчальний рік. Організаційні питання. Правила поведінки в колективі. Інструменти та матеріали. Правила техніки безпеки на заняттях (2 год.)

II. Графіка (70 год.)

2. *Теоретична частина.* Основи академічного малюнка (2 год.)
3. *Практична частина.* Графічний аналіз творів мистецтва за вибором (2 год.)
4. *Практична частина.* Поняття про графічний аналіз зображення (2 год.)
5. *Практична частина.* Натюрморт з геометричних фігур у різних положеннях на білому фоні (2 год.)

6. *Практична частина.* Натюрморт (2 год.)
7. *Практична частина.* Натюрморт з геометричних фігур у різних положеннях на сірому фоні (2 год.)
8. *Практична частина.* Натюрморт (2 год.)
9. *Теоретична частина.* Формування уявлення про світлотінь як засобу виявлення об'єму предметів (2 год.)
10. *Практична частина.* Натюрморт (2 год.)
11. *Практична частина.* Пейзаж (2 год.)
12. *Практична частина.* Портрет (2 год.)
13. *Практична частина.* Архітектура (2 год.)
14. *Практична частина.* Тварини (2 год.)
15. *Практична частина.* Інтер'єр (2 год.)
16. *Практична частина.* Силует (2 год.)
17. *Теоретична частина.* Закони лінійної і повітряної перспективи (2 год.)
18. *Практична частина.* Правила побудови фігур у просторі з використанням лінії горизонту (2 год.)
19. *Практична частина.* Правила побудови фігур у просторі з використанням декількох точок сходу (2 год.)
20. *Практична частина.* Правила побудови фігур у просторі з використанням перспективного скорочення (2 год.)
21. *Практична частина.* Повітряна перспектива (2 год.)
22. *Практична частина.* Пейзаж (2 год.)
23. *Практична частина.* Натюрморт (2 год.)
24. *Теоретична частина.* Конструктивні особливості тварин (2 год.)
25. *Практична частина.* Контрасти фактур і текстур у тваринному світі (2 год.)
26. *Практична частина.* Начерки птахів з виявленням фактур та текстур (2 год.)
27. *Практична частина.* Начерки звірів з виявленням фактур та текстур (2 год.)
28. *Практична частина.* Начерки птахів та звірів з виявленням конструкції (2 год.)
29. *Практична частина.* Кольорова ліногравюра. Технологія виконання (2 год.)
30. *Теоретична частина.* Анатомічні та конструктивні особливості постаті людини (2 год.)
31. *Практична частина.* Виявлення особистих рис натури (2 год.)

32. *Практична частина.* Зображення емоцій графічними засобами (2 год.)
33. *Практична частина.* Вправи на передачу емоцій (2 год.)
34. *Практична частина.* Малювання шаржів (2 год.)
35. *Практична частина.* Портрет (2 год.)
36. *Практична частина.* Постаць людини (2 год.)

III. Живопис (72 год.)

37. *Теоретична частина.* Закони кольорознавства (2 год.)
38. *Практична частина.* Колір та тон (2 год.)
39. *Практична частина.* Контраст, нюанс та насиченість кольору (2 год.)
40. *Практична частина.* Кольорова гамма (2 год.)
41. *Практична частина.* Композиційний центр (2 год.)
42. *Практична частина.* Аналіз композиційного та кольорового рішення живописного твору (2 год.)
43. *Практична частина.* Копіювання роботи відомого майстра (2 год.)
44. *Теоретична частина.* Повітряна перспектива засобами кольору (2 год.)
45. *Практична частина.* Повітряна перспектива (2 год.)
46. *Практична частина.* Пейзаж (2 год.)
47. *Практична частина.* Багатоплановість у пейзажі (2 год.)
48. *Практична частина.* Замальовки дерев (2 год.)
49. *Практична частина.* Етюди пейзажів з деревами (2 год.)
50. *Практична частина.* Копіювання пейзажу за вибором учня (2 год.)
51. *Теоретична частина.* Засоби художньої виразності кольору (2 год.)
52. *Практична частина.* Колір та тон (2 год.)
53. *Практична частина.* Контраст, нюанс та насиченість кольору (2 год.)
54. *Практична частина.* Композиційний центр (2 год.)
55. *Практична частина.* Пуантилізм (2 год.)
56. *Практична частина.* Імпресіонізм (2 год.)
57. *Практична частина.* Фовізм (2 год.)
58. *Практична частина.* Копіювання твору мистецтва за вибором учня (2 год.)
59. *Теоретична частина.* Ілюстрація й елементи оформлення книги (2 год.)
60. *Практична частина.* Формування знань про книгу. Оформлення ілюстраціями твір на вибір (2 год.)
61. *Практична частина.* Ілюстрації до творів українських письменників (2 год.)
62. *Практична частина.* Ілюстрації до творів (2 год.)

63. *Практична частина.* Плакат (2 год.)
64. *Практична частина.* Плакат (2 год.)
65. *Теоретична частина.* Колір у тваринному світі (2 год.)
66. *Практична частина.* Наземний світ (2 год.)
67. *Практична частина.* Підводний світ (2 год.)
68. *Практична частина.* Замальовки тварин (2 год.)
69. *Практична частина.* Сюжетна композиція на тему життя тваринного світу (2 год.)
70. *Практична частина.* Сюжетна композиція на тему життя тваринного світу (2 год.)
71. *Практична частина.* Фантастичний світ (2 год.)
72. *Практична частина.* Фантастичний світ (2 год.)

IV. Скульптура (6 год.)

73. *Теоретична частина.* Анатомічні та конструктивні особливості людської фігури. Кругла скульптура. Технологія ліплення на каркасі (2 год.)
74. *Практична частина.* Об'ємна композиція за мотивами українських пісень (2 год.)
75. *Практична частина.* Об'ємна композиція за мотивами українських пісень (2 год.)

V. Декоративно-прикладне мистецтво (54 год.)

76. *Теоретична частина.* Технологія роботи акриловими фарбами (2 год.)
77. *Практична частина.* Розпис акриловими фарбами (2 год.)
78. *Практична частина.* Особливості розпису вільних форм (2 год.)
79. *Практична частина.* Оздоблення декоративними контурами і деталями (стрази тощо) (2 год.)
80. *Практична частина.* Декоративне оздоблення площини (2 год.)
81. *Практична частина.* Передача динаміки через асиметрію (2 год.)
82. *Теоретична частина.* Петриківський розпис (2 год.)
83. *Практична частина.* Петриківський розпис. Традиції і елементи розпису (повторення) (2 год.)
84. *Практична частина.* Петриківський розпис. Особливості розпису об'ємних предметів (2 год.)
85. *Практична частина.* Петриківський розпис. Декоративне оздоблення площини (2 год.)

86. *Практична частина.* Петриківський розпис. Передача динаміки через асиметрію (2 год.)
87. *Теоретична частина.* Особливості техніки «колаж». Матеріали для техніки «колаж» (2 год.)
88. *Практична частина.* Колаж на вільну тему. Технологія виготовлення (2 год.)
89. *Практична частина.* Виділення композиційного центру світлом (2 год.)
90. *Практична частина.* Декоративна композиція в техніці «колаж» (2 год.)
91. *Практична частина.* Колаж за власною фантазією (2 год.)
92. *Практична частина.* Колаж за власною фантазією (2 год.)
93. *Теоретична частина.* Багатоскладова витинанка (2 год.)
94. *Практична частина.* Сюжетна витинанка (2 год.)
95. *Практична частина.* Сюжетна витинанка (2 год.)
96. *Теоретична частина.* Розпис одягу. Розпис глечика, пляшки, вазона (2 год.)
97. *Практична частина.* Розпис одягу (2 год.)
98. *Практична частина.* Розпис тканини (2 год.)
99. *Практична частина.* Розпис глечика, пляшки, вазона (2 год.)
100. *Практична частина.* Передача динаміки через асиметрію (2 год.)
101. *Практична частина.* Передача динаміки через асиметрію. Передача динаміки через асиметрію (2 год.)
102. *Практична частина.* Передача статичності через симетрію. Передача динаміки через асиметрію (2 год.)
- VI. Художнє конструювання (8 год.)**
103. *Теоретична частина.* Комбінаторика. Декоративна трансформація поверхні паперу. Ритм. Особливості деформації картону (2 год.)
104. *Практична частина.* Об'ємна композиція з комбінаторних елементів (тема за вибором) (2 год.)
105. *Практична частина.* Об'ємна композиція з комбінаторних елементів (тема за вибором). Комбінаторні елементи на основі природного аналогу (2 год.)
106. *Практична частина.* Маска для обличчя. Походження масок (2 год.)
- VII. Екскурсії, конкурси, свята, виставки (2 год.)**
107. *Практична частина.* Участь у виставках, конкурсах і фестивалях різних рівнів (2 год.)
- VIII. Підсумок (2 год.)**
108. *Теоретична частина.* Підведення підсумків (2 год.)

**Вищий рівень, другий та наступні роки навчання
НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН**

№	Тема	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
I	Вступ	2	-	2
II	Графіка	10	60	70
III	Живопис	10	62	72
IV	Скульптура	2	4	6
V	Декоративно-прикладне мистецтво	10	44	54
VI	Художнє конструювання	2	6	8
VII	Екскурсії, конкурси, свята, виставки	-	2	2
VIII	Підсумок	2	-	2
Разом		38	178	216

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

I. Вступ (2год.)

1. *Теоретична частина.* Ознайомлення з планом роботи гуртка на навчальний рік. Організаційні питання. Правила поведінки в колективі. Інструменти та матеріали. Правила техніки безпеки на заняттях (2 год.)

II. Графіка (70 год.)

2. *Теоретична частина.* Лінійна перспектива в міському пейзажі (2 год.)
3. *Практична частина.* Масштабність (2 год.)
4. *Практична частина.* Особливості перспективної побудови висотних споруд (2 год.)
5. *Практична частина.* Начерки пейзажу навколо палацу (2 год.)

6. *Практична частина.* Замальовки у центрі міста (вулиці, будівлі, люди, транспорт) (2 год.)
7. *Практична частина.* Замальовки у центрі міста (вулиці, будівлі, люди, транспорт) (2 год.)
8. *Практична частина.* Замальовки у центрі міста (вулиці, будівлі, люди, транспорт) (2 год.)
9. *Теоретична частина* Гравюра по металу. Офорт, акватинта, «суха голка» (2 год.) Технологія виготовлення друкарської дошки. Технологія друку естампів(2 год.)
- 10.*Практична частина.* Композиція та друк естампів(2 год.)
- 11.*Практична частина.* Композиція та друк естампів (2 год.)
- 12.*Теоретична частина.* Використання матеріалів для графічного мистецтва. Жанри графіки (2 год.)
- 13.*Практична частина.* Анімалістичний жанр (2 год.)
- 14.*Практична частина.* Побутовий жанр (2 год.)
- 15.*Практична частина.* Історичний жанр (2 год.)
- 16.*Теоретична частина.* Портрет (2 год.)
- 17.*Практична частина.* Анатомічні й конструктивні особливості голови людини (2 год.)
- 18.*Практична частина.* Анатомічні й конструктивні особливості голови людини (2 год.)
- 19.*Практична частина.* Нахил голови (2 год.)
- 20.*Практична частина.* Ракурс $\frac{3}{4}$ (2 год.)
- 21.*Практична частина.* Перспективне скорочення (2 год.)
- 22.*Практична частина.* Поетапність виконання малюнка з природи (2 год.)
- 23.*Практична частина.* Постаць людини в різних положеннях (2 год.)
- 24.*Практична частина.* Силует, пластика, ритм (2 год.)
- 25.*Практична частина.* Силует, пластика, ритм (2 год.)
- 26.*Практична частина.* Емоції через пластику (2 год.)
- 27.*Практична частина.* Начерки з природи людини (2 год.)
- 28.*Практична частина.* Начерки груп людей у русі (2 год.)
- 29.*Практична частина.* Композиція на вільну тему (2 год.)
- 30.*Теоретична частина.* Графічне мистецтво у світі (2 год.)
- 31.*Практична частина.* Статика (2 год.)
- 32.*Практична частина.* Динаміка (2 год.)
- 33.*Практична частина.* Асиметрія (2 год.)
- 34.*Практична частина.* Симетрія (2 год.)

35. *Практична частина.* Композиція на вільну тему (2 год.)

36. *Практична частина.* Композиція на вільну тему (2 год.)

III. Живопис (72 год.)

37. *Теоретична частина.* Провідні музеї світу і країни (2 год.)

38. *Практична частина.* Аналіз матеріалу для копіювання (2 год.)

39. *Практична частина.* Копія роботи відомого художника за вибором (2 год.)

40. *Практична частина.* Копія техніки роботи відомого художника за вибором (2 год.)

41. *Практична частина.* Створення роботи на основі певного художнього стилю (2 год.)

42. *Практична частина.* Сюжетна композиція на вільну тему (2 год.)

43. *Практична частина.* Сюжетна композиція на вільну тему (2 год.)

44. *Теоретична частина.* Закони зображення об'єму кольором (2 год.)

45. *Практична частина.* Теорія кольорових тіней (2 год.)

46. *Практична частина.* Натюрморт з геометричних гіпсових фігур на білому фоні з різним освітленням (2 год.)

47. *Практична частина.* Натюрморт з геометричних гіпсових фігур на білому фоні з різним освітленням (2 год.)

48. *Практична частина.* Особливості передачі кольорового освітлення (2 год.)

49. *Практична частина.* Натюрморт з геометричних гіпсових фігур на фоні спектральних кольорів (2 год.)

50. *Практична частина.* Натюрморт з геометричних гіпсових фігур на фоні спектральних кольорів (2 год.)

51. *Практична частина.* Натюрморт з геометричних гіпсових фігур на фоні спектральних кольорів (2 год.)

52. *Теоретична частина.* Поняття про «контражур» (2 год.)

53. *Практична частина.* Натюрморт з квітів на фоні вікна (2 год.)

54. *Практична частина.* Сюжетна композиція на вільну тему (2 год.)

55. *Теоретична частина.* Поняття про історичний жанр живопису. Творчість видатних майстрів жанру (2 год.)

56. *Практична частина.* Проста сюжетна композиція за історичною тематикою (2 год.)

57. *Практична частина.* Сюжетна багатофігурна композиція за історичною тематикою (2 год.)

58. *Практична частина.* Сюжетна багатофігурна композиція за історичною тематикою (2 год.)
59. *Теоретична частина.* Фреска – вид монументального живопису. Матеріали і техніка виконання (2 год.)
60. *Практична частина.* Сюжетна композиція на вільну тему (2 год.)
61. *Практична частина.* Сюжетна композиція на вільну тему (2 год.)
62. *Практична частина.* Плакат (2 год.)
63. *Практична частина.* Плакат (2 год.)
64. *Практична частина.* Плакат (2 год.)
65. *Практична частина.* Матеріали і техніка відповідно до творчого задуму (2 год.)
66. *Практична частина.* Матеріали і техніка відповідно до творчого задуму (2 год.)
67. *Практична частина.* Використання знань, умінь та навичок, набутих протягом навчання (2 год.)
68. *Практична частина.* Використання знань, умінь та навичок, набутих протягом навчання (2 год.)
69. *Практична частина.* Підсумкова творча робота (живописна техніка за вибором учня) (2 год.)
70. *Практична частина.* Підсумкова творча робота (живописна техніка за вибором учня) (2 год.)
71. *Практична частина.* Підсумкова творча робота (живописна техніка за вибором учня) (2 год.)
72. *Практична частина.* Підсумкова творча робота (живописна техніка за вибором учня). (2 год.)

IV. Скульптура (6 год.)

73. *Теоретична частина.* Багатофігурна об'ємна композиція. Послідовність виконання каркасної скульптури. Важливість форми і деталей для розкриття творчого задуму. Передача емоцій через пластику (2 год.)
74. *Практична частина.* Об'ємна каркасна багатофігурна композиція (2 год.)
75. *Практична частина.* Об'ємна каркасна багатофігурна композиція (2 год.)

V. Декоративно-прикладне мистецтво (54 год.)

76. *Теоретична частина.* Змішана техніка розпису тканини (2 год.)
77. *Практична частина.* Особливості і послідовність виконання змішаної техніки розпису тканини (2 год.)

78. *Практична частина.* Змішана техніка розпису тканини. Послідовність виконання роботи (2 год.)
79. *Практична частина.* Розпис сорочки чи сукні (2 год.)
80. *Теоретична частина.* Витинанка (2 год.)
81. *Практична частина.* Особливості і послідовність виконання витинанок (2 год.)
82. *Практична частина.* Гармонізація елементів за кольором, тоном, розміром (2 год.)
83. *Практична частина.* Віконні витинанки (2 год.)
84. *Практична частина.* Віконні витинанки (2 год.)
85. *Теоретична частина.* Флористика (2 год.)
86. *Практична частина.* Аранжування. Кольорова гама натуральних відтінків (2 год.)
87. *Практична частина.* Закони об'ємних композицій. Техніка виконання (2 год.)
88. *Практична частина.* Площинно-флористична композиція (натюрморт) (2 год.)
89. *Практична частина.* Площинно-флористична композиція (натюрморт) (2 год.)
90. *Теоретична частина.* Виразні можливості техніки колажу (2 год.)
91. *Практична частина.* Гармонізація елементів за кольором, тоном, розміром (2 год.)
92. *Практична частина.* Видатні майстри жанру колажу (2 год.)
93. *Практична частина.* Сюжетна композиція в техніці «колаж» (2 год.)
94. *Практична частина.* Сюжетна композиція в техніці «колаж» (2 год.)
95. *Практична частина.* Аплікація (2 год.)
96. *Практична частина.* Аплікація (2 год.)
97. *Теоретична частина.* Розпис. Видатні майстри (2 год.)
98. *Практична частина.* Розписи, види та жанри (2 год.)
99. *Практична частина.* Художні засоби техніки розпису (2 год.)
100. *Практична частина.* Виконання розпису за власним вибором (2 год.)
101. *Практична частина.* Декоративна композиція на вільну тему (2 год.)
102. *Практична частина.* Декоративна композиція на вільну тему (2 год.)

VI. Художнє конструювання (8 год.)

103. *Теоретична частина.* Орігамі. Динамічні моделі (2 год.)
104. *Практична частина.* Орігамі. Динамічні моделі (2 год.)

105. *Практична частина.* Орігамі. Динамічні моделі (2 год.)

106. *Практична частина.* Орігамі. Динамічні моделі (2 год.)

VII. Екскурсії, конкурси, свята, виставки (2 год.)

107. *Практична частина.* Участь у виставках, конкурсах і фестивалях.
Оформлення експозиції своїх робіт (2 год.)

VIII. Підсумок (2 год.)

108. *Теоретична частина.* Підведення підсумків (2 год.)

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці мають знати:

- особливості виконання малюнків і декоративних композицій;
- елементарні положення повітряної, наочної і лінійної перспективи;
- поняття про конструктивну будову простих геометричних форм у просторі;
- будову тварини, людини, посилено передавати рух і вікові особливості;
- характеристики кольорів, кольорознавство;
- засоби відтворення об'єму за допомогою світлотіні (тоном і кольором) на відповідному рівні;
- назви і призначення матеріалів, інструментів, живописних, графічних і декоративно-прикладних технік;
- основні вимоги до композиційного зображення на площині;
- основні пропорції обличчя та фігури людини;
- особливості роботи художника-плакатиста;
- поняття про естамп, автопортрет, стиль, пап'є-маше, кракелюр, модуль, тематичний натюрморт, інтер'єр, гравюра, спектральне коло;
- поняття про жанри сюжетно-тематичної картини, колорит, ритм, вісь симетрії, плакат, фактуру, текстуру, стилізацію, гризайль;
- поняття про плакат, шрифт, набивка, рельєф, високий друк, ліногравюра,
- правила передавання денного і штучного освітлення;
- про види і жанри образотворчого мистецтва;
- профіль, анфас, рефлекс;
- техніки декоративно-прикладного мистецтва, їх коротку історію і техніку виконання (витинанка, батик, колаж, розпис);
- техніку безпеки при виконанні робіт.

Вихованці мають уміти:

- будувати простір за законами перспективи;
- виконувати елементарні ескізи, малюнки, начерки і замальовки з натури;
- виконувати роботи у прикладних техніках (витинанка, холодний батик, колаж, орігамі);
- використовувати виразні можливості графічних засобів (лінії, плями);
- використовувати допоміжний матеріал і замальовки з натури у всіх видах образотворчої діяльності;
- використовувати в роботі основні інструменти і матеріали;

- володіти прийомами роботи фарбами, олівцями, м'якими графічними матеріалами;
- застосовувати шрифти в роботі над плакатом, поєднувати їх з елементами композиції;
- передавати будову простих геометричних фігур засобами лінійної перспективи;
- передавати денне і штучне освітлення, використовуючи контрасти світла і тіні (тепло-холодний, тональний);
- поетапно вести роботу (форескіз, ескіз, кольорові пошуки, робота в матеріалі, завершення і оформлення роботи).
- правила змішування основних кольорів;
- правильно визначати форми, пропорції і конструктивну будову зображувальних предметів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Антонович Є.А. Декоративно-прикладне мистецтво: навч. Посіб. для студ. пед. ін-тів / Є. А. Антонович, Р. В. Захарчук-Чугай, М. Є. Станкевич. – Л.: Світ, 1992. – 272 с.
2. Афанасьєва Л. В. З історії українського мистецтва: навч. посіб. для студ. вищ. мист. закл. освіти України і вчителів шкіл різного типу / Л.В. Афанасьєва, В.В. Гудзь, В.М. Олександров та ін. – Мелітополь: Аквілон, 2000. – 180 с.
3. Базанова М. Д. Пленэр. Учебная практика в художественном училище: уч. пособ. для худож.-промышл. училищ / М.Д. Базанова. – М.: Изобр. искусство, 1994. – 159 с.
4. Беда Г. В. Основы изобразительной грамоты / Г.В. Беда. – М.: Просвещение, 1989. – 192 с.
5. Богатеева З. А. Чудесные поделки из бумаги : кн. для воспитателей дет. сада и родителей / З.А. Богатеева. – М.: Просвещение, 1992. – 208 с.
6. Бутник-Сиверский Б. С. Народные украинские рисунки / Б.С. Бутник-Сиверский. М.: Сов. художник, 1985.
7. Виноградова Г. Г. Уроки рисования с натуры в общеобразовательной школе: пособ. для учителей. – М.: Просвещение, 1980. – 144 с.
8. Волков И. П. Художественная студия в школе: кн. для учителя: из опыта работы / И. П. Волков. – М.: Просвещение, 1993. – 128 с.
9. Выготский Л. С. Психология искусства / Л. С. Выготский, В. В. Иванов, А. Н. Леонтьев. – М.: Искусство, 1986. – 573 с.
10. Вийранд Тийу. Молодежи об искусстве / Т. Вийранд. – Таллинн: Кунст, 1990. – 208 с.
11. Волкотруб И. Т. Основы художественного конструирования / И.Т. Волкотруб. – К.: Вышш. шк., 1982.
12. Гнедич П. П. История искусства с древнейших времён / П.П. Гнедич. – СПб.: А.Ф. Маркс, 1885. – 506 с.
13. Зеленченко Т. Б. Українські народні свята / Т.Б. Зеленченко. – Х.: Досуг, 1997.
14. Изобразительное искусство в школе: сб. материалов и док. / сост. Г.Г. Виноградова. – М.: Просвещение, 1990. – 318 с.
15. Коликина В. И. Методика организации уроков коллективного творчества. Планы и сценарии уроков изобразительного искусства. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2002.

16. Костерин Н. П. Учебное рисование: учеб. пособ. для уч-ся педагог. училищ по специальностям № 2002 и 2010 / Н. П. Костерин. – М.: Просвещение, 1984.
17. Краткий словарь терминов изобразительного искусства / под ред. Г.Г. Обухова. – М.: Сов. художник, 1961. – 190 с.
18. Кузин В.С. Рисунок: наброски и зарисовки: учеб. Пособ. / В.С. Кузин. – М.: Академия, 2004. – 232 с.
19. Кузин В.С. Психология живописи : учеб. пособ. / В.С. Кузин. – 4-е изд., испр. – М.: ОНИКС, 2005. – 304 с.
20. Кулебакин Г. И. Рисунок и основы композиции: учеб. Пособ. для ПТУ / Г.И. Кулебакин. – 2-е изд., испр. и доп. - М.: Высш. шк., 1983. – 127 с.
21. Левин С. Д. Ваш ребёнок рисует / С.Д. Левин. – М.: 1979. – 270 с.
22. Легенький Ю. Г. Від ремесла до творчості: зб. / упоряд. Ю. Г. Легенький. – К.: Час, 1990. – 152 с.
23. Мистецтво України: біогр. довід. / А.В.Кудрицький, М.Г. Лабінський. – К.: «Укр. енцикл.» ім. М. П. Бажана, 1997. – 700 с.
24. Никитин Б.П. Ступеньки творчества или развивающие игры / Б.П. Никитин. – Изд. 3-е доп. – М.: Просвещение, 1989.
25. Прете М.К., Капальдо А. Творчество и выражение / М.К. Прете, А. Капальдо ;пер. с итал. А.Б. Махова. – М.: Сов. художник, 1985. –Ч. 2. – 166 с.
26. Программно-методические материалы: Изобразительное искусство. Начальная школа / сост. В. С. Кузин, В. И. Сиротин. – М.: ДРОФА, 1999.
27. Семенченко П. А. Основы шрифтовой графики / П.А. Семенченко. – Минск: Высш. шк., 1982.
28. Смирнов С. И. Шрифт в наглядной агитации: учеб. – 3-е изд. / С.И. Смирнов. – М. 6 «Плакат», 1990,– 192 с.
29. Соколов А. В. Посмотри, подумай и ответь. Проверка знаний по изобразительному искусству: из опыта работы / А. В. Соколов. – М.: Просвещение, 1991. – 64 с.
30. Терентьев А. Е. Рисунок в педагогической практике учителя изобразительного искусства / А.Е. Терентьев. – М., 1981.
31. Трофимова М. В. И учёба, и игра: изобразит искусство: поп. пособ. для родителей и педагогов / М.В. Трофимова, Т.И. Тарабарина. – Ярославль: Акад. развития, 1997. – 240 с.
32. Урсу Н. Знакомьтесь, оригами / Н. Урсу. – Каунас: Швиеса, 1991.

33. Шиденко В. А., Ааронський Ф. І. // Мистецтво України: енцикл. в п'яти т. – Т. 1. – К., 1995.
34. Шорохов Е. В. Композиция: уч. для худож.-граф. фак. пед. ин-тов / Е. В. Шорохов. - Изд. 2-е, перераб. и доп. – М.: Просвещение, 1986.
35. Школа изобразительного искусства : в 10-ти вып.. Вып. 1. – 3-е изд., испр. и доп. – М.: Изобр. искусство, 1986. – 176 с.
36. Щипанов А. С. Юным любителям кисти и резца: кн. для уч-ся старших классов / А.С. Щипанов. – 2-е изд., доп. и перераб. – М.: Просвещение, 1981. – 416 с.